

De „Deutschland halle” te Berlijn

„GEEF MIJ VIER JAREN TIJD!”

Vier jaar geleden, bij het overnemen der macht, sprak Adolf Hitler deze woorden. Nu heeft hij in de enorme Deutschland-halle te Berlijn, onder dit motto, de groote tentoonstelling geopend, om het volk te bewijzen, dat hij woord heeft gehouden, en in vier jaar tijd het vaderland heeft teruggeschonken: arbeid, werkkraft, werklust, welvaart.

Ik heb in mijn leven heel wat tentoonstellingen gezien, veel mooiere en veel grootere zelfs dan deze, maar geen enkele heeft mij zooveel te zeggen gehad, als juist deze „vierjarige.” Men komt onder den indruk van het geweldige, dat één enkeling kan teweegbrengen in een volk: de economische en vooral ook moreele omwenteling is volkomen geweest, en dit vooral ten goede. De statistieken aan de wanden spreken in deze een duidelijke taal: Arbeiders in 1932 werkzaam in de industrie: 11.7 miljoen; in 1937: 17.9 miljoen. Gesloten huwelijken in 1932 in totaal 509.100; in 1937 in totaal 710.600; geboorten in 1932: 978.200; in 1937 in totaal 1.379.000. Zoo gaat het steeds voort in eendeloze statistieken. Onwederlegbaar is ook de geniale oplossing van velerlei vraagstukken op industrieel en maatschappelijk gebied. Ik heb autobanden gezien van kunstrubber vervaardigd, die op een slijpsteen meer dan honderdduizend kilometer liepen; deze rubber wordt vervaardigd uit kolen en kalk. Het is gewoonweg een wonder van techniek als men deze industrie aan het werk ziet. Ik zag ook een geheele berkenboom gewoonweg vermalen tot wol. En goede wol, waar men op de tentoonstelling de verdere verwerking van kan zien tot draad, weefsel, uniform van de Rijksweer of damesblouse. Uit afval ziet men de schoonste slavorken en slalepels persen. Op de afdeling boekdrukkerij komt men onder den indruk van de geweldige propagandakracht der nationaal socialistische pers in Duitsland. Men drukt er 2400 couranten met een oplage van 19 miljoen bladen per dag. En dat alles is als het ware uit den chaos gestampt onder den wil van één man. Werkelijk, 't dwingt bewondering af. En toch... Over het positieve heen, het geweldige van de pers, de industrie, de weermacht, de sociale wetgeving heen, zag ik bij iedere trede het nega-

tieve steeds duidelijker op mij afkomen. Honderden foto's, vele meters hoog, met een zingend en lachend volk, maar geen enkele foto, weergevende een biddend volk, was er onder. Honderden foto's van nieuwe gebouwen, maar geen enkele kerk was er onder. Een stroom van lectuur, edele lectuur zelfs, schoone lectuur, waaruit de liefde tot een volk spreekt, maar... geen enkele Bijbel er onder. En over en rond en door dat alles heen wriemelde een jeugd, krachtig, gezond, met een gullen lach in de oogen en een monter lied op de lippen; een werkelijk dóór en dóór zedelijke jeugd, maar een jeugd zonder Christus. En toch is die Christelijke jeugd nog zoo sterk in aantal in Duitsland.

In dat negatieve zat nu juist het diep tragische van deze tentoonstelling. Neen het waren niet de kanonnen, de bommenwerpers, de onderzeeboot in volle lengte, die het hart pijn deden.

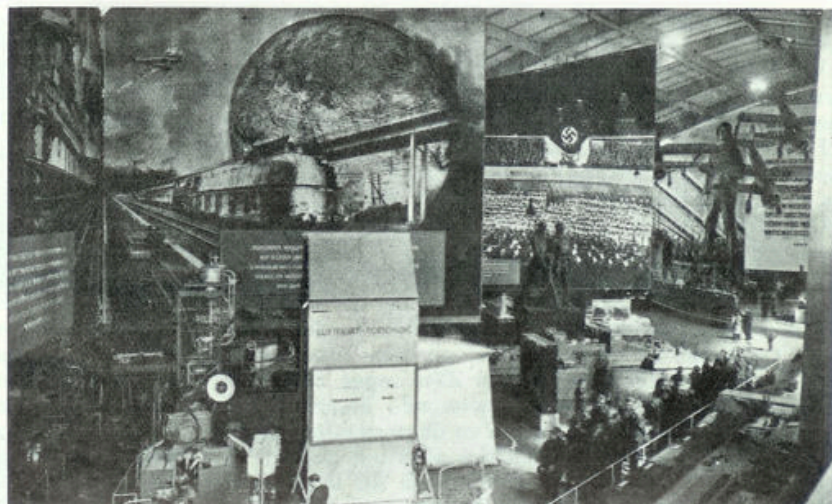
Dat zag ik op andere tentoonstellingen in België, Frankrijk en Amerika wel eens veel erger en ruwer. Neen, hier zat het dramatische niet in.

Het zat in het groote IK, het groote WIJ dat achter iedere vlag, achter iedere uitvinding, boven iederen genialen trek van dit werkelijk grootsche hing.

Het zat in de afwezigheid van Hem, die eenmaal gezegd heeft: „Ik moet werken de werken Desgenen, die Mij gezonden heeft, zoolang het dag is...”

Nu weet ik heel goed, dat op de tentoonstellingen buiten Duitsland ook steeds de menschelijke kracht en vereering zeer naar voren wordt gebracht. Maar ik had nog nooit een tentoonstelling gezien, waarop geen Bijbeltent stond, waarop geen traktaatverspreiding geschiedde. Ik heb regelrecht een S.S. officier gevraagd, waarom men op deze tentoonstelling geen enkele Christelijke roepstem zag of hoorde. Ik heb hem gevraagd of de Staat dit soms niet wilde, en enkel maar het menschelijke „IK” erkende als factor in de vernieuwing van Duitsland. De man keek mij zeer verwonderd aan en zei toen: „Mijnheer, dit is een politieke tentoonstelling, als de Kerk ook eens een tentoonstelling zal houden, dan blijft dit alles er buiten.”

Die S.S. officier was de predikant van een zeer groote gemeente in Berlijn. Toen begreep ik, waarom God Zijn Kerk wel eens in de branding brengt. W. L.

Een hoekje van de tentoonstelling